

СЕЙСЕБАЄВА
Наталія Григорівна

УДК 65.011.7:336.279:345

ТИТОВА
Євгенія Олегівна

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИБУТКОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПІДВИЩЕННЯ
РЕНТАБЕЛЬНОСТІ АКТИВІВ
ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПОДОЛАННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ**

к.е.н., Запорізький
національний університет

**PROVIDING OF PROFITABLE ACTIVITY
AND INCREASE OF ROA OF ENTERPRISES
IS IN THE CONDITIONS OF OVERCOMING
OF ECONOMIC CRISIS**

студент магістратури,
Запорізький національний
університет

На всіх стадіях життєвого циклу підприємства можуть виникати кризові ситуації, які впливатимуть на рівень прибутковості. Кризові ситуації можуть набувати довгострокового характеру і навіть закінчуватися банкрутством підприємства. Підприємцям необхідно вчасно вживати превентивні заходи, щодо виявлення причин кризових явищ та їх усунення, для запобігання даного негативного явища. Показники прибутковості та рентабельності дають можливість більш повно оцінити стан підприємства та виявити можливі фактори впливу на дані показники.

На всех стадиях жизненного цикла предприятия могут возникать кризисные ситуации, которые будут влиять на уровень прибыльности. Кризисные ситуации могут приобретать долгосрочный характер и даже заканчиваться банкротством предприятия. Предпринимателям необходимо вовремя принимать превентивные меры, относительно выявления причин кризисных явлений и их устранения, для предотвращения данного негативного явления. Показатели прибыльности и рентабельности дают возможность более полно оценить состояние предприятия и выявить возможные факторы влияния на данные показатели.

At all stages of life cycle enterprises can arise up crisis situations that will influence on the level of profitability. Crisis situations can acquire long-term character and even to end with bankruptcy of enterprise. It is necessary in time to accept preventive measures businessmen, in relation to the exposure of reasons of the crisis phenomena and their removal, for prevention of this negative phenomenon. The indexes of profitability and profitability give an opportunity more fully to estimate the state of enterprise and educe the possible factors of influence on these indexes.

Ключові слова: прибуток, рентабельність, банкрутство, активи, стратегічна діяльність

Ключевые слова: прибыль, рентабельность, банкротство, активы, стратегическая деятельность

Keywords: income, profitability, bankruptcy, assets, strategic activity

ВСТУП

Нестійка економіка України вимагає постійного впровадження спеціальних антикризових заходів, для успішного функціонування підприємств. До даних заходів найчастіше відносять розробку та впровадження спеціальних управлінських рішень, які направлені на подолання фінансової кризи на підприємстві та мінімізацію негативних наслідків.

Система антикризових явищ найчастіше впроваджується на підприємствах, що частіше вже знаходяться у кризовому стані. І тому вживання антикризових заходів є просто необхідним для підтримки діяльності підприємства. Своєчасне усвідомлення необхідності впровадження даних заходів надає можливість повернення підприємства до прибуткової діяльності.

Дослідженням сутності та розробкою методик аналізу прибутку та рентабельності підприємств займалися такі вчені, як Матвійчук А.В., Голубовська О.А., Скалюк Р.В., Римарчук А.М., Тютюнник Ю.М. та ін..

МЕТА РОБОТИ полягає у розгляді показників прибутку та рентабельності активів, виокремленні основних складових для оцінки впливу та попередження банкрутства підприємства.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові роботи, періодичні публікації та видання, ресурси Internet, дані аналітичних джерел.

При проведенні дослідження використано методи структурно – логічного аналізу рентабельності, класифікації, узагальнення та опису впливу складових показників на окремі види діяльності підприємства.

РЕЗУЛЬТАТИ

Фінансовий стан підприємства і його стійкість в значній мірі залежать від того, яке майно у власності підприємства, в які активи вкладено капітал і який дохід вони йому приносять. Ефективне управління активами підприємства – одне з головних завдань, що стоять перед підприємцями. Головна мета і критерій

ефективного управління активами – добитися найвищих кінцевих результатів при раціональному використанні усіх видів активів.

Функціонування фінансово стійких підприємств характеризується підвищеною рентабельністю операційної діяльності та ефективністю використання активів, зростанням частки тезаврованого прибутку.

Прибуток – це перетворена похідна форми додаткової вартості, яка з кількісного аспекту є різницею між ціною продажу товарів і витратами капіталу на їх виготовлення [5].

Прибутком вважається сума валових доходів, скоригована відповідним чином для потреб оподаткування. Тому прибуток як об'єкт оподаткування є умовною величиною, що визначає співвідношення між доходами і витратами за певний період та визначається за даними спеціального податкового обліку. У цьому розумінні прибуток – показник, який характеризує ефективність господарювання, спроможність підприємства відраховувати кошти до бюджету, здійснювати подальшу господарську діяльність.

Прибуток є частиною очікуваного доходу підприємця, який вклав свій капітал в організацію діяльності певного виду (бізнесу) з метою досягнення певного комерційного успіху, але він не є гарантованим доходом підприємця. Також характерною особливістю є те, що прибуток характеризує не весь дохід, отриманий у процесі підприємницької діяльності, а лише ту його частину, яка залишається після відрахування усіх витрат на ведення цієї діяльності, які мали місце.

Значення прибутку обумовлене тим, що, з одного боку, він залежить в основному від якості роботи підприємства, підвищує економічну зацікавленість його працівників у найбільш ефективному використанні результатів, тому що прибуток – основне джерело виробничого і соціального розвитку підприємства, а з іншого боку – вона служить найважливішим джерелом формування державного бюджету. Таким чином, в зростанні суми прибутку зацікавлені як підприємство, так і держава [3].

Складові прибутку підприємства наведені на рис. 1.

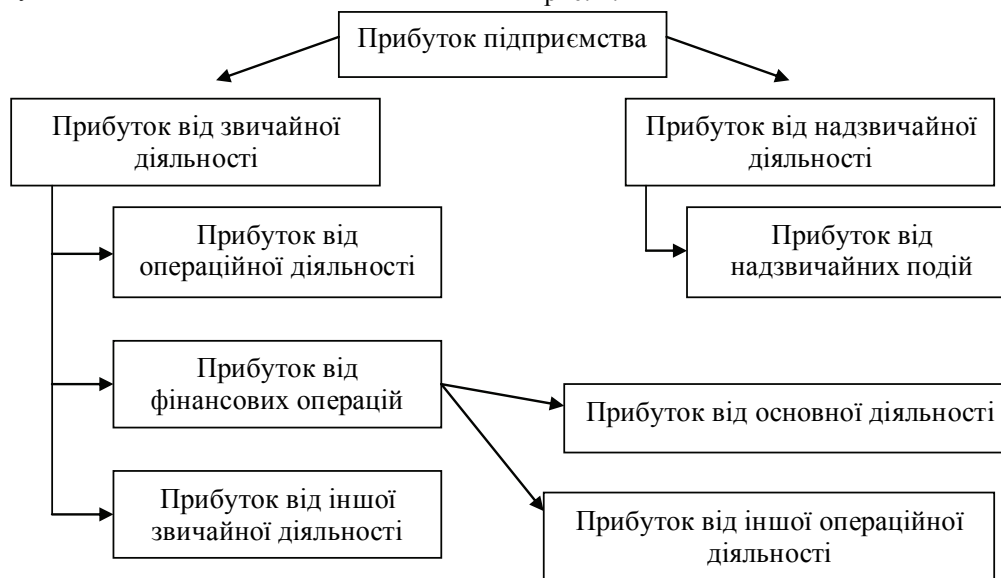

Рис. 1. Склад прибутку підприємства

Прибуток підприємства використовується для формування фінансових ресурсів держави, фінансування бюджетних витрат і як джерело формування власних фінансових ресурсів підприємства. Розрахований загальний прибуток суб'єкта господарювання підлягає розподілу. При цьому повинні забезпечуватись як формування доходу держави, так і покриття потреб підприємств з розширення виробництва, матеріального стимулювання працівників і вирішення соціальних питань.

Основні принципи розподілу прибутку суб'єктів господарювання в ринкових умовах господарювання:

- розподіл прибутку – між державою і підприємством як суб'єктом господарювання має розподілятися з урахуванням інтересів держави у формуванні на відповідному рівні бюджетів і

зацікавленості підприємств у стимулюванні їх діяльності;

- залучення – відповідна частина прибутку має вилучатися державою до бюджету у вигляді податків за невисокими ставками, встановленими державою в законодавчому порядку;

- прибуток, який залишається в розпорядженні суб'єкта господарювання, має спрямовуватися передусім на нагромадження, яке забезпечуватиме подальший розвиток підприємства.

Виділяють зовнішні, внутрішні, інтенсивні та екстенсивні фактори впливу на розмір прибутку підприємств.

До зовнішніх факторів відносяться природні умови, державне регулювання цін, тарифів, податкових ставок і пільг, штрафних санкцій та інше. Ці фактори не залежать від діяльності підприємства, але можуть значно вплинути на величину прибутку.

Внутрішні фактори поділяються на виробничі та позавиробничі. Виробничі фактори характеризують наявність і використання засобів предметів праці, трудових і фінансових ресурсів і, у свою чергу, поділяються на екстенсивні та інтенсивні.

Екстенсивні фактори впливають на процес отримання прибутку через кількісні зміни: обсягу засобів і предметів праці, фінансових ресурсів, часу роботи обладнання, чисельності персоналу, фонду робочого часу тощо.

Інтенсивні фактори впливають на процес отримання прибутку через якісні зміни: підвищення продуктивності обладнання та його якості, використання прогресивних видів матеріалів, удосконалення технології їх обробки, прискорення оборотності оборотних засобів, підвищення кваліфікації і продуктивності праці персоналу, зниження трудомісткості та матеріаломісткості продукції, вдосконалення організації праці і більш ефективне використання фінансових ресурсів.

Отже, прибуток – одне з основних джерел фінансових ресурсів підприємства, формування централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів.

Показники рентабельності повніше, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання, тому що їх величина відображає співвідношення отриманого ефекту діяльності з вкладеним капіталом або спожитими ресурсами.

Рентабельність як показник дає уявлення про достатність чи недостатність прибутку порівняно з іншими окремими величинами, які впливають на виробництво та реалізацію та взагалі на фінансово-господарську діяльність підприємства [4].

Показники рентабельності використовують і як інструмент в інвестиційній політиці і ціноутворенні. Різноманітність варіантів рішень, що приймаються при визначенні прибутку, поточних витрат, авансованій вартості для розрахунку рентабельності обумовлюють наявність значної кількості її показників.

Основні показники рентабельності можна об'єднати в такі групи [1]:

- показники рентабельності капіталу (активів);
- показники рентабельності продукції;
- показники, розраховані на основі потоків наявних грошових коштів.

Активи – це все чим володіє підприємство (готівка, дебіторська заборгованість, обладнання та майно підприємства. Це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Існує три види активів [2]:

- оборотні активи – готівка та кошти, запаси, які можуть бути досить швидко трансформовані в готівку (як правило, протягом року);
- основні фонди з довгим терміном служби, що використовуються підприємством при виробництві товарів і послуг (наприклад, будівлі, споруди, земля, обладнання);
- інші активи, які включають такі нематеріальні активи, як патенти і торгові знаки (що не мають

натурально-речової форми, але цінні для підприємства), капіталовкладення в інші компанії або довготермінові цінні папери, «витрати майбутніх періодів» і різні інші активи (в залежності від профілю того чи іншого підприємства).

Рентабельність активів – це показник, що дозволяє оцінити результати основної діяльності компанії. Він показує віддачу, яка припадає на кожну гривню активів, незалежно від джерел їх формування. Розраховується він як відношення чистого прибутку до активів підприємства. Більш повну характеристику формування даного показника дозволяє отримати інтегральний фінансовий аналіз.

Продуктивність активів істотно різниться за галузями у відповідність із особливостями виробничого процесу. Так, фондоемні провадження з високим рівнем основних засобів у складі майна організації характеризуються довгим (понад рік) періодом оборотності всіх активів і щодо низькому рівні (менш одиниці) продуктивності активів.

Підвищення продуктивності активів може забезпечити прибуток без збільшення ресурсів організації та навіть за зниженні рентабельності виробництва.

У той самий час, нарощування активів, не супроводжуване поліпшенням їх використання, може негативно зашкодити фінансовому результату діяльності організації та за змістом є прямою втратою (упущеної вигодою).

Для оцінки ефективності використання активів компанією найчастіше використовується система фінансового аналізу за моделлю «Дюпон». Модель припускає розкладання формули рентабельності активів на кілька показників. Відповідно до моделі, коефіцієнт рентабельності активів розраховується як рентабельність продажів, помножена на оборотність активів. Використання моделі Дюпона дає можливість оцінити дві причини падіння рентабельності активів, а саме зниження рентабельності продажів і зменшення оборотності.

Отже, рентабельність активів показує ступінь ефективності використання фірмою її майна. Для більш повного аналізу необхідно розраховувати окремо рентабельність оборотних і необоротних активів підприємства, порівнювати зміни даних показників у часі та проводити факторний аналіз для виявлення впливу кожного на загальний результат діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ

Відзначимо, що сучасний стан діяльності підприємств є несприятливим для досягнення позитивних результатів. Насамперед дана обставина пов'язана з економічною та політичною ситуацією що склалася в країні.

Фінансовий стан підприємства і його стійкість в значній мірі залежать від того, яке майно у власності підприємства, в які активи вкладено капітал і який дохід вони йому приносять. Ефективне управління активами підприємства – одне з головних завдань, що стоять перед підприємцями.

Рентабельність як показник дає уявлення про достатність чи недостатність прибутку порівняно з

іншими окремими величинами, які впливають на виробництво та реалізацію та взагалі на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Рентабельність активів є показником, щоб дозволяє оцінити результати основної діяльності компанії. Він показує віддачу, яка припадає на кожну гривню активів, незалежно від джерел їх формування. Розраховується він як відношення чистого прибутку до активів підприємства. Більш повну характеристику формування даного показника дозволяє отримати інтегральний фінансовий аналіз.

Основним джерелом інформації для оцінки прибутку та рентабельності підприємства є форма 1 «Баланс» (дані про ресурси підприємства, що використовуються для отримання доходу та прибутку) та форма 2 «Звіт про фінансові результати», де міститься інформація щодо чистого прибутку підприємства та витрат (за видами діяльності та елементами), які були здійсненні для отримання доходу та відповідного прибутку.

Список використаних джерел

1. Бержанір І.А. Рентабельність як основний показник оцінки діяльності підприємства / І.А. Бержанір, Ю.В. Улянич, Н.І. Гвоздей // Вісник ХНДАУ. – 2015. – № 1. – С. 261–265.
2. Значення аналізу активів підприємства / С.А. Чернецька // Культура народів Причорномор'я. – 2013. – № 260. – С. 154-156. – Бібліогр.: 3 назв. — укр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92982/39-Chernetskaya.pdf?sequence=1>
3. Інвестиційна привабливість на основі бюджетування діяльності підприємств / С.О. Кушнір // Культура народів Причорномор'я. – 2012. – № 244. – С. 89-93. – Бібліогр.: 7 назв. – укр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/91086/22Kushnir.pdf?sequence=1>
4. Москаленко В.П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа для діагностики його банкрутства / В.П. Москаленко, О.Л. Пластун // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 6. – С. 181–191.
5. Штулер Г.Г. Роль прибутку в системі показників ефективності стратегічного управління / Г.Г. Штулер, І.Ю. Дишко // ІІ Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія: Економіка. – 2011. – Вип. 34. – С. 136 - 140.